

Inequality: What Can Be Done?

PRIKAZ KNJIGE

DOI: <https://doi.org/10.15179/pkiep.26.2.3>

Anthony B. Atkinson, Cambridge, MA i London:
Harvard University Press, 2015, 384 str.

Ivo Bićanić*

U svojoj posljednjoj knjizi sir Anthony Atkinson ima neskrivene aktivističke namjere. To se ne vidi samo po podnaslovu, nego autor to na nekoliko mjesta priznaje i ponavlja. Tako kaže da je napisao knjigu “jer postoje ljudi kao ja koji vjeruju da je sadašnja razina ekonomskih nejednakosti intrinzično nespojiva s poimanjem dobrog društva” (str. 301).

Tijekom skoro 50 godina istraživanja i pisanja akademskih članaka i tehnički zahtjevnih knjiga (uz nekoliko manje zahtjevnih, ali ne i manje zanimljivih) o ekonomskim nejednakostima, Atkinson je stekao neupitnu titulu doajena ovog područja. Zajedno s Françoisom Bourguignonom i još nekolicinom kojima su nejednakosti bile važna, ali ne i jedina istraživačka preokupacija¹, šezdesetih je godina bio inicijator novog vala zanimanja za ekonomske nejednakosti i povezana istraživanja² koje se održalo do danas, kako to svjedoče radovi Branka Milanovica (2011) i Thomasa

* Ivo Bićanić, redoviti profesor u mirovini, Sveučilište u Zagrebu.

¹ Na primjer Frank Cowell, Athony Shorrocks i, naročito, Amartya Sen čiji je rad *On Economic Inequality* objavljen 1973.

² Čemu se pridružio i autor ovog prikaza, nakon seminara i razgovora u Nuffield Collegeu 1975. jer je Atkinson na osobnoj razini bio šarmantan i uvjerljiv.

Pikettyja (2014). Atkinson je uradio i više, jer se aktivno brinuo za razvoj institucionalnih okvira potrebnih za ozbiljno istraživanje, pa je tako osnovao organizaciju Luxembourg Income Study Group³ koja prikuplja usporedive međunarodne statistike o svim vidovima nejednakosti. No, u svojoj je posljednjoj knjizi (umro je 1. siječnja 2017.) bez akademskih ograda otkrio vrijednosti u koje vjeruje i odlučio da će mu posljednja knjiga biti aktivistička jer joj je cilj “ponuditi konkretne mjere koje bi mogle... dovesti do stvarnog pomaka raspodjele dohotka prema manjoj nejednakosti... [što je važno jer]... budućnost je uvelike u našim rukama“ (str. 1). Nije mu cilj zagovarati određenu razinu nejednakosti, jer je svjestan da se oko toga neće postići konsenzus, nego nešto daleko važnije. Cilj mu je predložiti i opravdati izbor 15 ostvarivih mjera smanjenja nejednakosti koje su prihvatljive svima koji misle da su postojeće nejednakosti prevelike. Bez obzira na to koju konačnu razinu nejednakosti netko zagovara, Atkinsonove mjere izložene u ovoj knjizi dobar su put ostvarenja tog cilja, i u tom su smislu njegovi prijedlozi inkluzivni.

U dijelu knjige koji je posvećen obrazloženju mjera smanjenja nejednakosti koje predlaže, Atkinson nabraja 15 mjera (str. 237-238):

- Prijedlog 1: Smjer tehnološkog napretka mora biti eksplicitna briga nositelja ekonomske politike, pri čemu se moraju poticati inovacije koje povećavaju upošljivost radnika i naglašavaju ljudsku dimenziju rada (4. poglavlje).
- Prijedlog 2: Cilj javne politike trebao bi biti ravnoteža moći između dionika te bi u tom smislu javne politike trebale: (a) uvesti dimenziju raspodjele u politiku konkurentnosti, (b) osigurati zakonske okvire da sindikati mogu ravnopravno predstavljati radnike i (c) uspostaviti, ako već ne postoji, društveno-ekonomski savjet koji uključuje socijalne partnere i nevladina tijela (4. poglavlje).
- Prijedlog 3: Vlada bi trebala usvojiti konkretne ciljeve za sprečavanje i smanjenje nezaposlenosti i podržati ih zajamčenim javnim zaposlenjem po minimalnoj plaći za one koji to traže (5. poglavlje).

---

³ Vidjeti više na <http://www.lisdatacenter.org/>.

- Prijedlog 4: Treba postojati nacionalna politika plaća koja se sastoji od dva dijela: zakonski propisane minimalne plaće određene tako da predstavlja nadnicu preživljavanja i kodeksa ponašanja za plaće iznad tog minimuma koji je dogovoren nakon javne rasprave u kojoj sudjeluje društveni-ekonomski savjet (5. poglavlje).
- Prijedlog 5: Vlada bi trebala ponuditi državne obveznice sa zajamčenom pozitivnom realnom stopom povrata na štednju i propisanim limitom posjedovanja takvih obveznica po osobi (6. poglavlje).
- Prijedlog 6: Treba uvesti opću isplatu kapitala (kao minimalno nasljedstvo) koja se isplaćuje svim građanima s punoljetnošću (6. poglavlje).
- Prijedlog 7: Treba uspostaviti javni investicijski fond koji bi upravljao fondom nacionalnog bogatstva čiji je cilj brinuti se za neto vrijednost državne imovine ulaganjem u poduzeća i imovinu (6. poglavlje).
- Prijedlog 8: Treba se vratiti progresivnijoj stopi poreza na osobni dohodak s rastućim graničnim stopama koje rastu do 65 posto uz proširenje baze poreza na dohodak (7. poglavlje).
- Prijedlog 9: Vlada bi trebala uvesti u sustav poreza na osobni dohodak, uz neoporezivi dio, regresivnu olakšicu na dohodak od rada koja bi se odnosila na glavni izvor dohotka (7. poglavlje).
- Prijedlog 10: Nasljedstva i darovanje među živima trebali bi biti progresivno oporezovani u skladu s porezom na cjeloživotni primitak kapitala (7. poglavlje).
- Prijedlog 11: Treba postojati proporcionalni ili progresivni porez na imovinu temeljen na procjeni tekuće vrijednosti imovine (7. poglavlje).
- Prijedlog 12: Dječji doplatk trebao bi se isplaćivati za svu djecu, u značajnom iznosu, i oporezovati kao dio poreza na dohodak (8. poglavlje).
- Prijedlog 13: Treba na nacionalnoj razini uvesti dodatak na dohodak kao dopunu postojećeg sustava socijalne zaštite uz mogućnost uvođenja dječjeg osnovnog dohotka na razini EU-a (8. poglavlje).
- Prijedlog 14 (zamjena za 13): Treba obnoviti ideju socijalnog osiguranja uz povećanje naknada i proširenje baze (8. poglavlje).

svjetskog rata razina nezaposlenosti“ (str. 75). Osim Europe Atkinson daje nešto kraći prikaz nejednakosti i u Latinskoj Americi.

U zadnjem poglavlju prvog dijela Atkinson se bavi prikazom ekonomike nejednakosti. Po tome kako u prva dva poglavlja iznosi osnovne činjenice i narativna objašnjenja, a tek onda instrumentarij koji ekonomisti koriste u svojim analizama, čini se da Atkinson slijedi novi trend među ekonomistima kada pišu knjige za obrazovane laike. Prvo ide priča, a onda tehnika (to radi i Baldwin⁴, a rade i drugi). Mada na nekoliko mjesta u knjizi ukazuje na to da su ekonomisti zanemarivali važnost nejednakosti, ipak ističe da “treba biti zahvalan ekonomistima koji su se [u svom radu] usredotočili na rast nejednakosti i prepoznali nekoliko faktora koji tome doprinose, uključujući:

- globalizaciju
- tehnološke promjene (informacijsku i komunikacijsku tehnologiju)
- rast financijskih usluga
- promjenu normi plaćanja osobnih dohodaka
- smanjenje uloge sindikata
- ublažavanje politika preraspodjele putem poreza i transfera” (str. 82).

Svakom od tih razloga rasta nejednakosti Atkinson je posvetio jedan odjeljak poglavlja. U odjeljku o tehnološkim promjenama ističe elastičnost supstitucije, u onom o normi plaćanja institucije tržišta rada i manju ulogu sindikata itd. Dodaje poglavlju i metodološki dio koji povezuje makroekonomske aspekte i sudbinu ljudi, odnosno nacionalne račune i knjigovodstvo obitelji jer “u ovoj knjizi vodim računa o tome što se događa pojedincima i njihovim obiteljima” (str. 99). Kraj poglavlja dopunjuje percentilnom vremenskom serijom dohodaka i posebno ističe važnost gornjeg repa raspodjele te ističe da su “oni najbolje plaćeni dostigli, pa čak i prestigili one koji žive od prihoda kapitala” (str. 107).

U drugom dijelu knjige Atkinson obrazlaže izbor ranije navedenih 15 mjera i objašnjava njihove implikacije. Predložene mjere dijeli prema sadržaju.

---

⁴ Baldwin (2016).

